

OBSAH:

	Strana
Předmluva	1
I. Přírodní a historické podmínky	5

Země dánská, její zeměpisná poloha (nehledě k Bornholmu, Islandu, Färör, Gronsku a Antilám: 54°33' až 47°45' s. š. a 8°4'—12°47' v. d.); různost břehu západního při moři severním (jesepy, »klitter«) a východního při Baltu; rovina a pahorky (Himmelbjärg jen 153 m. vysoký), nedostatek větších řek, »Aa«, jezera, bažiny, rašeliniště, vřesoviště. Podnebí (oceanické, střední teplotura 7·4° C, vzduch vlhký, šedé nebe).

Lid, str. 9.; nepatrný počet cizích živelů, souvislost nynějších obyvatelů s nejdávnějšími. Doba předhistorická.

Historie, str. 10.

a) doba vikingů a bojů se Slovy (800—1157), Knut Velký (1018—1035), Knut Lavard († 1181), boje uvnitř rodu královského;

b) doba Valdemarů. Valdemar Velký 1157—1182, arcibiskup Absalon, pád Arkony (1169), Valdemar Vítěz 1202—1241, královna Dagmar. Jižní Jutsko (Šlesvik) dáno Abelovi, synu Valdemarovu, v léno;

c) rostoucí moc šlechty. Margrete 1387—1412, Kalmarská unie (Dánsko, Norsko, Švédsko s Finskem), skutečné spojení 1389—1448, boje o zachování Švédska 1448—1523; Kristian I. oldenburský a jeho dyna-

stie, Šlesvik a Holštýn a smlouva z r. 1460 str. 14; Hans 1481—1513, Kristian II. 1513—1523, reformace, Kristian IV. 1588—1648, Valdštejn v Jutsku 1626;

α) doba absolutismu; Frederik III. a zákon královský, t. j. zavedení absolutismu 1660, ztráta zemí Skaane, Halland, Blekinge (nyní švédských) 1656. Inkorporace Šlesviku Frederikem IV. 1721 str. 17. Struensee 1770—1772, Frederik (korunní princ 1784—1808, král F. VI. 1808—1839), bitva u Kodaně 2. dubna 1801, rozstřílení Kodaně 1807, ztráta Norska 1814, státní bankrot. Vliv revoluce červencové. Šlesvik-holšteinskism, str. 21;

ε) doba konstituční: Frederik VII. 1848—1863. Válka 1848—1850, ústava dánská (Grundlov 5. června 1849), str. 25, reskripty jazykové. Kristian IX., 1864—1906; válka 1864, ztráta Šlesviku, § 5. míru pražského, optanti str. 28; revidovaný grundlov 1866, spor mezi sněmovnou dolní, folketingem, a horní, landstingem; levice a pravice, boj o parlamentarism str. 29; ministerstvo Estrupovo 1875—1894, provisorní zákon finanční 1876, opevnění Kodaně, provisorní zákon finanční 1885—1893, smír 1894, ministerstvo levice 1901 a 1903. Osudy zemí vedlejších: Island str. 35; otázka prodeje Antil. Poměry právní, správa a soudnictví, tělesný trest. Samospráva str. 37.

II. Kultura hmotná 40

α) Historie rolníků dánských: rolník v středověku; nevolnictví, »vornedskab«, zrušeno r. 1702, zaveden však »stavnbaand«, 1733, upoutání na hroudu, který zrušen r. 1788; zrušení společného majetku a výměna pozemků; zákony z r. 1781 a 1792; scelování provedeno téměř v celé zemi; úprava roboty od r. 1799; úplné vyvazování od r. 1850; zákaz rušení selských dvorů r. 1769 a přílišného parcelování r. 1819; dalšími zákony z roku 1861 a 1872 hleděno k vytvoření četného stavu selského;

rozvržení půdy dle velikosti statků; měření statku dle staré míry tuny tvrdého zrna str. 45; Zákony ve prospěch bezzemků str. 47;

ø) Hospodářství dánské do let osmdesátých; vývoz obilí, dobytka, másla; nová doba mlékařství; první družstevní mlékárna zal. r. 1882 v Hjeddingu v záp. Jutsku str. 49, mlékárny chrání Dánsko v hospodářské krizi; hojně zakládány koncem let osmdesátých; spolky mlékáren; balírny másla; výstavy másla str. 54; kontrolní spolky a družstevní jatky str. 58; vývoz masa, vajec, organisace žup, kontrolování; cla str. 62; družstva spotřební, společnost pro zúrodnění vřesovišť dánských (Hedeselskab, Dalgas) str. 67; hospodářský stav rolníka str. 70;

c) Rybářství; průmysl a obchod str. 76; dělníci; odborové spolky.

III. Školství 80

Obecná škola od r. 1814; zákon školní, theorie a praxe, návštěva školy, soukromé školy; friskole str. 82; platy učitelů, školy pro malé děti (forskole) str. 83; — oprava 1899; školy pokračovací str. 86; vzdělání učitelů str. 87; školy reálné a nové střední str. 89; gymnasium, str. 90, s trojím oddělením, klasickým, jazykovým a reálným; způsob zkoušek; universita str. 93; studentstvo, Regensen; spolky: Studenterforeningen a Studentersamfundet a historie jejich; večerní vyučování dělníků; hodnosti akademické str. 97; vysoká škola technická, zemědělská; společnost nauk, Carlsbergfond. Grundtvigova vysoká škola lidová (folkehøjskole) str. 99; Nikolaj F. S. Grundtvig (1783—1879); původní plán Grundtvigův se školou v Sorø; první vysoká škola založena v Røddingu r. 1844 Florem str. 102; Kold na Fynu, 1851; Florova (Schröderova) vysoká škola (rozšířená) v Askově od r. 1865, její význam; podpory státní; platy školní str. 107; den na vysoké škole; pod-

zimní sjezdy; spolky přednáškové; vysoké školy jiného směru než Grundtvigova str. 110; mravní a hospodářský vliv højskol, højskoly mimodánské; školy zemědělské str. 112; školy hospodyňské str. 113. Přednášky.

IV. Písemnictví 116

Zlaté rohy; Saxo Grammaticus; písně lidové »kämpeviser«; reformace; Tyge Brahe († 1601); Ludvig Holberg (1684—1754) str. 119; jeho satirická báseň Peder Paars (1719), komedie (1722): Politický konvář, Jeppe paa Bjerget, Jean de France, Erasmus Montanus, Epistoly; racionalism. Ewald (1743—1781), str. 124; Wessel († 1785), Jens Baggesen (1764—1826). Romantika: Adam G. Oehlenschläger (1779—1850), bratři Ørstedové, Henrik Steffens, báseň Guldhornene (Zlaté rohy) 1802, spor s Baggesenem str. 129; Grundtvig, str. 129; Ingemann (1789—1862); J. L. Heiberg (1791—1860); Poul Möller (1794—1838), Christian Winther (1796—1876); H. C. Andersen (1805—1875) str. 138; Blicher (1782 až 1848); Hertz (1797—1870); Paludan-Müller (1809—1876); báseň Adam Homo (1841—1849); Søren Kierkegaard (1813—1855); Věda v době romantické str. 138; archaeologové, Thomsen, Worsaae a Steenstrup, Rask, Madvig, Ørstedové; Romantika národně liberální: Ploug (1813—1894), Hostrup (1818—1892); Richardt; Goldschmidt (1819—1887), Georg Brandes (nar. 1842). Hovedstrømninger 1871, Holger Drachmann (nar. 1846), J. P. Jacobsen (1847—1885), E. Brandes (1847), S. Schandorph (1836), H. Pontoppidan (1857—1901), H. Bang (1857) str. 143; Jörgensen; vědci: Hansen, Höffding, Troels-Lund, V. Thomsen, Wimmer, Verner. Popularisování vědy.

V. Umění 147

Stavitelství. Románský sloh ve 12. století (Ribe, Viborg, Roskilde); gotika nevýznamná; renesance (Kronborg, Uraniborg, Frederiksborg, Rosenborg, Bursa);

rokoko (Kristiansborg, Amalienborg, mramorový chrám); empire: Harsdorff (1735—1799). Doba klasická a nová: Ch. Hansen (1756—1845), Bindsböll (1800—1856), Thorvaldsenovo museum (1848), Th. Hansen (1813—1891), H. C. Hansen (1803—1883), Herholdt (1818), Meldahl (1827), Nyrop (1849); nová radnice.

Sochařství. Bertel Thorvaldsen (1770—1844), H. E. Freund (1786—1840), H. V. Bissen (1798—1868), A. Jerichau (1816—1883), Saabye (1826), V. Bissen (1836), Hasselriis; glyptotheka; Jakobsen; sochy v Kodani.

Malířství str. 161: Akademie, Abildgaard (1743 až 1809), Juel Carstens, Eckersberg, Hansen, V. Marstrand (1810—1873). Evropané: Melbye, Fröhlich, K. Bloch (1834—1890), str. 165, Schou. Národní směr: Sonne, Dalsgaard, Vermehren, Exner; krajináři: Lundbye, Skovgaard, Kyhn, Rump. Moderní: Bache, Tuxen, P. S. Krøyer (1851) str. 168; Ancher, V. Johansen, Philipsen, Zahrtmann, Thomsen, Tegner; Hammershøi, Paulsen; Ring. Secesse str. 171: J. a N. Skovgaard, Slot-Møllerovi. Willumsen. Výstava v Praze.

Umělecký průmysl str. 173: Keramika; královská továrna na porcelán; sloh frederiksborgský; nábytek; vazba knih.

Hudba str. 175: Gade (1817—1898), Hartmann (1805—1900); Heise, Lange-Müller; písně lidové; spolky: Musikforeningen, zal. 1836, řídí F. Neruda; týž r. 1868 založil spolek pro komorní hudbu; zpěv společenský.

Herectví str. 176. Divadla: (královské, Kasino, lidové, Dagmařino); Heibergová, Phister, E. a O. Poulsen, Henningsová, Wieheová, Instruktør.

VI. Náboženství, mravnost, humanita 181

Obrácení Dánů; reformace; státní církve; pietism; bratrství; racionalism; Grundtvigiani a vnitřní missie; vojsko spásy; katolíci; Židé; bezvěrci. Mravnost str. 186; alkoholism str. 186; poměry pohlavní str. 189; samo-

vraždy; rozvody; ženská otázka str. 190. Humanita; nemocnice; reformy zdravotnické; podporování chudých; podpora v stáří str. 193; útulky; péče o byty; zahrádkové kolonie; děti o prázdninách a doma; studenti na žních; pomocný den dětí str. 200; ústavy pro blbé, slepé, hluchoněmé, mrzáky; blázince; ochrana zvířat. — Jak poznati Dánsko? str. 202; cestování tam; způsob života, denní řád na venkově a ve městech; jídla; životní míra, zvláště dělníků, letní pensionáty. Roztomilost a prostota str. 208; humor; společenskost; dvůr a obecenstvo.

Literatura 211

Schülerbücherei des Realgymnasiums
In Chrudim.
Žákovská knihovna reálného gymnasia
v Chrudimi.

Knihovna žákovská
REÁL. GYMNASIA
v CHRUDIMI.